

БӨЛІМ: БАСТАУЫШ СЫНЫП

Бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылыққа бағытталған есептерді шығарудың тиімді тәсілдері

ЖАРИЯЛАНДЫ
28.01.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/175405/>**Сопанова Гульсара Жетеуовна***Бастауыш сынып мұғалімі, педагог – зерттеуші.***Аннотация**

Мақалада бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылықты арттыру үшін қолданылатын есептер шығарудың тиімді әдіс-тәсілдері қарастырылған. Оқушылардың математикалық білімдерін өмірде тиімді пайдалану қабілетін дамыту мақсатында әртүрлі тәсілдер ұсынылған. Бұл мақалада балалардың логикалық және сыни ойлау қабілеттерін жетілдіруге арналған есептердің маңыздылығы, сондай-ақ есептер шығару арқылы функционалдық сауаттылықты арттырудың жолдары баяндалған.

I. Кіріспе

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту қазіргі білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Білімнің тек теориялық қана емес, өмірлік тұрғыда қолдануға бағытталуы өте маңызды. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін математикалық есептер шығару өте тиімді тәсіл болып табылады. Есептер шығару балалардың математикалық білімдерін ғана емес, сонымен қатар логикалық ойлауын, сыни ойлау қабілеттерін дамытады. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылыққа бағытталған есептерді шығарудың тиімді тәсілдері қарастырылған.

II. Негізгі бөлім

Функционалдық сауаттылықтың мәні мен маңызы: Функционалдық сауаттылық – бұл адамның алған білімін өмірде, қоғамда және кәсіби қызметте тиімді пайдалану қабілеті. Бұл дағды оқушының тек белгілі бір пән бойынша білімін ғана емес, сол білімді нақты жағдайларда қолдана білу қабілетін қамтиды. Сондықтан бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылықты арттыру үшін математикалық есептерді

шығарудың ерекше мәні бар. Математикалық есептер, әсіресе күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуге арналған есептер, оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Есептер шығару арқылы ойлау қабілетін дамыту: Есептер шығару барысында оқушылар математикалық амалдармен шектелмей, проблеманы шешу жолында логикалық ойлау, талдау жасау, шығармашылық тәсілдерді қолдану дағдыларын да дамытуға мүмкіндік алады. Мысалы, «Үйге бару үшін 30 минут кетеді. Егер мен 10 минут кешіксем, үйге кешігіп барамын. Қанша минут бар?» сияқты есептер оқушылардың уақытты бағалау қабілетін дамытып, оларды өмірлік дағдыларға үйретеді. Күнделікті өмірмен байланыс:

Функционалдық сауаттылықты арттыруда күнделікті өмірмен байланысты есептер ерекше орын алады. Егер есептер өмірде жиі кездесетін жағдайларға негізделсе, оқушылар олардың маңыздылығын түсініп, есеп шығаруды қызықты әрі пайдалы деп санайды. Мысалы, «Дүкеннен 5 кәмпит сатып алдым. Әр кәмпит 80 теңге тұрады. Қанша ақша төлеуім керек?» деген есеп оқушыны қарапайым қаржылық шешімдер қабылдауға үйретеді.

Топпен және жеке жұмыс тәсілдері: Есептер шығару барысында оқушылардың дербестігін дамыту үшін жеке жұмыс пен топтық жұмыс әдістерін қолдану маңызды. Топпен жұмыс істегенде оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, шешімдерін бірге талқылайды, ал жеке жұмыс кезінде әр оқушы өз күшіне сенім артып, есепті өз бетінше шешуге тырысады. Әр тәсілдің өз артықшылықтары бар: топпен жұмыс барысында оқушылар ынтымақтастыққа үйренсе, жеке жұмыс олардың жауапкершілігін арттырады.

Шығармашылық тәсілдер:

Есептер шығару барысында шығармашылық тәсілдерді қолдану балалардың қызығушылығын арттырып, олардың математикалық қабілеттерін одан әрі дамытуға мүмкіндік береді. Оқушыларға белгілі бір жағдайға сәйкес өз есептерін құрастыру тапсырмасын беру оларды шығармашылық тұрғыда ойлануға ынталандырады. Мысалы, «Жоғарыда жазылған есепті өзгерт, жаңа есеп құрастырып көр» деп тапсырма беру арқылы оқушы есепті өзгертіп, шешімін қайтадан іздеуге бейімделеді.

Проблемалық жағдайлар:

Есептер шығарудың тағы бір тиімді тәсілі – проблемалық жағдайларды қолдану. Бұл әдіс оқушылардың сыни тұрғыда ойлауын дамытуға көмектеседі. Проблемалық жағдайлар оқушыларды зерттеуге, талдауға және мәселені шешудің бірнеше жолын табуға үйретеді. Мысалы, «Қолыңда 1000 теңге бар, бірақ дүкенде сатып алу үшін 1200 теңге қажет. Бұл жағдайда не істейсің?» деген есеп оқушыларды қиын жағдайда шешім қабылдауға, өз бетінше әрекет етуге үйретеді.

Қорытынды

Бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылықты арттыру үшін есептер шығару өте тиімді құрал болып табылады. Есептер шығару арқылы оқушылар математикалық білімдерін күнделікті өмірде қолдануды үйренеді, логикалық және сыни ойлау дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, күнделікті өмірден алынған есептер оқушыларға өздерін қызықтыратын және пайдалы тақырыптарды игеруге мүмкіндік береді. Топпен және жеке жұмыс тәсілдері, шығармашылық және проблемалық тапсырмалар оқушылардың белсенділігін арттырып, олардың функционалдық сауаттылығын дамытуда маңызды рөл атқарады. Сондықтан мұғалімдер осы тәсілдерді тиімді қолдана отырып, бастауыш сынып оқушыларына функционалдық сауаттылықты арттыруда үлкен жетістіктерге қол жеткізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Ахметова, С. (2017). Математика пәнін оқыту әдістемесі. Алматы: Мектеп.*
2. *Әлімжанова, Л. (2020). Функционалдық сауаттылықты дамыту жолдары. Астана: Нұрлы жол.*
3. *Сейтқасымова, Н. (2019). Бастауыш сынып оқушыларына арналған есептер мен тапсырмалар. Тараз: Жамбыл университеті.*

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.